

Strandsonen vår – Hvorfor må vi nå si stopp og SNU!

1. Biologisk bærekraft.

Professor i bevaringsbiologi, Anne Sverdrup-Thygeson sier: «*Kloden tåler ikke at vi satser på videre vekst. Naturkrisen handler om at naturområder blir bygget ned og at stedstilpassede insektarter forsvinner. Det må foretas en gjennomgripende samfunnsendring, og tidsvinduet er kritisk kort. 75 % av Europas insekter er forsvunnet de seneste 30 åra. I denne samme 30-årsperioden er Europas fuglebestand redusert med ca.420 millioner individer.*»

Årsak og virkning er åpenbar.

Lista over utdødde og truede arter er skremmende, og løsninga på problemet finnes dessverre ikke i fremtidig teknologi eller investeringer. **Vår** generasjon har muligheter til å forebygge tap av naturmangfold. Våre arvtakere har dessverre ingen mulighet til å reparere vår dumskap. Naturvernforbundet har et ordtak: *Vi har ikke arvet jorden av våre foreldre. Vi har lånt den av våre barn.*

2. Historikk.

- ✓ Allerede i 1954 vedtok Stortinget et midlertidig bygge- og deleforbud i 100-metersbeltet langs sjøen.
- ✓ Dette ble et generelt forbud i 1965.
- ✓ Friluftsløven ble opprettet i 1957, og allemannsretten ble et begrep.
- ✓ **I sytti år** har *Plan-og bygningsloven* (PBL), og lovens retningslinjer, hatt som intensjon å hindre nedbygging av vår felles kyststrekning.

PBL er imidlertid utformet slik, at det gis store muligheter for kreative tolkninger, og naturfiendtlige dispensasjoner.

Formålsparagrafen i PBL (§ 1-1.) starter med denne ordlyden:

"Loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og fremtidige generasjoner."

Det er dessverre vanskelig å se hvordan dette formålet har blitt fulgt av sytti års forvaltningspraksis.

Årsaken til slik uheldig forvaltningspraksis er imidlertid at lovteksten er altfor lite konkret. Lokaladministrasjonen skal til enhver tid vurdere ubebygde natur mot arbeidsplasser, vekst og utvikling i lokalsamfunnet og «en helhetlig samfunnsinteresse» vinner som oftest. Kommuneadministrasjon og politikere gis altfor stor råderett «i eget hus», og det er til enhver tid den lokale og sentrale politiske vektfordelingen som bestemmer hvordan loven kan tolkes, og kystsonen skal forvaltes.

Bit-for-bit-utbyggingene har altfor gode kår.

Siden 1965, da det kom et generelt byggeforbud i strandsonen, viser tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) at 85% av dispensasjonssøknadene er blitt innvilget.

PBL er i flere skriv blitt forklart og utdypet i utallige rundskriv og meldinger.

Som bl.a.:

- ✓ 1993. Rikspolitiske retningslinjer for Oslofjorden. (*RPR for Oslofjorden*)
- ✓ 1996. Stortingsmelding nr. 29. Regional planlegging og arealpolitikk.
- ✓ 2001. Rundskriv H-3/01. Om reaksjoner mot ulovligheter etter plan- og bygningsloven.
- ✓ 2019. Sivilombudsmannens rapport (sak: 2019/4817): "*Dispensasjoner i strandsonen.*"
- ✓ 2021. Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv.
- ✓ 2021 Nye retningslinjer for en differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen.
- ✓ Mange rundskriv fra (tidligere) sittende miljøvernministere, som krever at kystkommuner og fylkesmenn innskjerper forvaltningspraksis, og dispensasjoner i kystsonen.

MEN:

Sterke krefter, som er mot et strengere byggeforbud, jobber iherdig:

- ✓ 2016. Regjeringen legger fram forslag til endring av PBL. KM-minister Jan Tore Sanner skriver i en pressemelding: "*Vi må gjøre det lettere, billigere og enklere å bygge boliger*".
- ✓ 2019. Monica Mæland, hadde overtatt som KM-minister, og sender brev til fylkesmennene, der hun igjen forsterker at Fylkesmannsetaten må være svært forsiktig med å overprøve det lokale selvstyret.
- ✓ 2020. KM-minister Nicolai Astrup, og regjeringen forsøker igjen arbeidet med å endre PBL, slik at det kan bli lettere å bygge ut. Det sendes ut en pressemelding som påpeker at kommunene må få større handlingsrom i byggesaker. Astrup ønsker dessuten å stramme inn på fylkesmennenes mulighet til innsigelser.
- ✓ 2020. Regjeringen Solberg ønsker å forenkle utbyggingsmulighetene i strandsonen.
- ✓ 28. mai 2021. De nye retningslinjene for strandsonen trer i kraft.

Strandsonen blir stadig mindre tilgjengelig for dem som ikke eier en bit av den.

Varselklokkene ringte allerede i 1954, og den første midlertidige loven om byggeforbud i kystsonen ble utarbeidet.

Men Lovgiver har frem til i dag, tatt et klart og bevist valg: Vi skal ha byggeforbud i strandsonen, men om kommunene finner det formålstjenlig å ha reguleringsplaner som åpner for utbygging i strandsonen, så skal dette veie mer enn forbudet.

Ett av mange eksempler:

Fylkesutvalget i Vestfold- og Telemark fylkeskommune, la ut et høringsutkast, datert 29. september 2021, ut på høring: «*Planprogram for regional kystsonesplan for Vestfold og Telemark*».

Vår fylkessekretær i Naturvernforbundet, Eli Birkeland, fikk flere høringsinnspill av Naturvernforbundets fylkeslag og lokallag i området, og hun utarbeidet et omfattende høringsforslag:

14. Juni 2022 ble det nye planprogrammet vedtatt i Fylkestinget (sak 54/22). Dette nye planprogrammet var imidlertid bare en kopi av høringsutkastet fra 29. september.

Naturvernforbundets omfattende høringsinnspill inneholdt:

- ✓ Objektive henvisninger til den historiske kystsoneforvaltninga.
- ✓ Henvisninger til pålegg fra tidligere miljøvernministere om å stramme inn forvaltningspraksis i kystsonen i.h.h.t. Stortingets bestemmelser.
- ✓ Konstruktive forslag til hva fremtidens kystsoneforvaltning måtte omfatte for å imøtekomme nasjonale og internasjonale krav, samt FNs bærekraftsmål.
- ✓ Det ble fremmet et krav om å få et betydelig bedre vern av kystskogen.
- ✓ Vi fremmet videre et sterkt ønske om at det ble etablert flere og større kystnære nasjonalparker.

Våre argumenter for å utarbeide et sterkere vern av kystnaturen, og å imøtekomme fremtidens bærekraftsmål, ble ikke imøtekommet.

I Fylkesutvalget i Vestfold- og Telemark fylkeskommunes` endelige: "*Planprogram for regional kystsonesplan for Vestfold og Telemark*", av 14. Juni 2022, sto det under pkt. 5. (Kunnskapsgrunnlaget):

«Kunnskapsgrunnlaget er en sammenfatning av den faglige kunnskapen vi har om kystsonen i fylket, som blant annet naturverdier, kulturminnelokaliteter, bruk av strandsonen, antatt tilgjengelighet i strandsonen, utvikling i dispensasjonspraksis og i hyttepriser og liknende geografiske og tallfestede fakta. Det er viktig å understreke at subjektiv kunnskap, erfaringer, historikk knyttet til arealplanlegging og politikk og lignende temaer ikke er omtalt i dette kunnskapsgrunnlaget.»

3. Riksrevisjonen slakter Norges historiske kystsoneforvaltning.

Riksrevisjonen har påpekt at utbyggingene i norsk natur ikke er miljøvennlige nok. INGEN av våre regjeringer slipper unna denne kritikken.

Naturvernforbundet sentralt, samt lokallags, og fylkeslags anmodninger om å vise administrativ og politisk fornuft, har frem til nå ikke vunnet frem. Arealforvaltning i

kystsonen, og trafikkregler, kan ikke liberaliseres. Vi må finne en annen måte å jobbe på.

4. Bærekraftig energiforbruk?

Oslofjordregionen har Norges største hyttetetthet målt i hytter per km².

Hytteutbyggingen er i dag fire ganger høyere enn på 80-tallet, og gj.snittshytta forbruker i dag ca. 51% mer strøm enn for bare 13 år siden, og forbruket er økende. (Gj.snittsforbruk ved hyttene på Hafjell er 16.500 kWh pr. år.)

Strømforbruket ved hyttene var pr. 2020 over fire ganger mer enn el-forbruket for alle våre el-biler.

Iflg. Norges vassdrag- og energidirektorat er det pr. i dag ca. 450.000 hytter i Norge. Ca. 323.000 av disse har allerede innlagt strøm.

Hyttene forbruker ca. 2,4 TWh pr. år, og forbruket øker for hvert år: 2,4 TWh er ca.12 % av hva Norges strømekSPORT (20,5 TWh) til utlandet var i 2020.

(Kilder: NVE, Statsnett.)

5. Det grønne skiftet.

"Det grønne skiftet" ble i 2015 kåret til årets nyord, og har foreløpig ingen presis definisjon, men blir sammen med "bærekraftig", ofte og ukritisk, benyttet i politisk retorikk. Nye, og allerede etablerte hytteområder blir i dag, etter "en kommunalpolitisk helhetsvurdering", regulert med nye hytter, brygger, opplagsplasser, parkeringsplasser, vei, vann, kloakk og strøm.

Det kalles fortetting, og skal ifølge utbyggere være et miljøfremmende tiltak.

Fortetting blir beskrevet som en positiv faktor i kystsoneforvaltningen. Fortetting utgjør imidlertid en betydelig merbelastning for strandsonen, og områdene innenfor, men er en gavepakke for utbygger.

Dette er dominerende markedskrefter som planlegger å bygge 5000 nye hytter hvert år fremover.

Hyttebygging gir hyttekommunene, lokale handverkere og entreprenører arbeid og inntekter, men dette kan ikke forsvares i h.h.t. det grønne skiftet. Våre felles rekreasjonsområder blir solgt til høystbydende, og dette er en villet utvikling fra norske myndigheter. Slik forvaltningspraksis samsvarer ikke med ambisjonene om å gjennomføre det grønne skiftet.

I beskrivelser av fremtidens byer, blir det utdypet et sterkt/udiskutabelt behov for å redusere privatbilismen. Det blir derfor gitt sterke føringer til dagens byplanleggere om å hindre mulighetene for fremtidens innbyggere å ha egen bil. Private parkeringsplasser vil ikke bli tillatt.

En slik utviklingsmodell bør også overføres (med tilbakevirkende kraft?) til dagens kystsoneforvaltning?

6. Bærekraftig forvaltning?

Oslofjordregionen utgjør landets nærings- og befolkningsmessige tyngdepunkt, samtidig som fjordene og kystsonen er landets aller mest benyttede rekreasjonsområder.

Det er av nasjonal betydning at regionen forvaltes innenfor rammen av bærekraftig utvikling. Arealforvaltningen i Oslofjordregionen er frem til nå foretatt i strid med statlige mål og prinsipper for å ivareta en bærekraftig utvikling, noe riksrevisjonen har påpekt flere ganger.

Kommunene tolker begrepet *bærekraftig utvikling* altfor skjødesløst.

Lovteksten, slik den er utformet, åpner for natur- og miljøskadelig praksis, og gjennomføres uten at statlige myndigheter kan vise til en lovtekst som hindrer lokalpolitiske byggeplaner. Hensynet til natur og miljø taper nesten alltid i konkurransen mot lokale utbyggingsplaner.

Grunneiere, sammen med lokale entreprenører, er sterke pådrivere for å få gjennomslag for sine byggeprosjekter; Byggeprosjekter blir beskrevet som berikelser for området og lokalsamfunnet. Det blir presisert at prosjektet skal gjennomføres i henhold til nasjonale miljøkrav og bærekraftmål. En slik *oppskrift* knebler faglig og politisk motstand. Prosjektet blir ofte vedtatt med en marginal avkortning i forhold til originalutkastet, og det kan da virke som at den politiske «*fornuften*» har seiret.

Fylkesmannen og Fylkeskommunens forskjellige avdelinger, som egentlig skulle spille viktige roller i vurderingene av hva som skal vektlegges, og hvilke samfunnsinteresser som må veie tyngst i kontroversielle saker, har dessverre altfor lite å si i kampen mot kommunalt selvstyre.

Forvaltningen av kystsonen er preget av over 70 års praksis. En praksis som dessverre har vært retningsgivende for utfallet av nye saker. Attraktive områder i Oslofjordregionen er derfor redusert med mer enn 80 % i denne perioden. Dette til tross for byggeforbudet i 100-metersbeltet.

7. Bit-for-bit.

Det blir presisert at «*føre var prinsippet*» skal legges til grunn for arealforvaltningen av kystsonen, - og at unødvendige «*bit for bit utbygginger*» skal unngås.

Miljøverndepartementet har derfor i flere rundskriv pålagt landets fylkesmenn å være betydelig mer aktive i sitt arbeid med å stanse uønsket utvikling i kystsonen.

Lovteksten som benyttes til å hindre kystkommunenes nedbygginger av sårbare områder fungerer imidlertid ikke etter hensikten.

Over 60 års erfaring viser at lovens intensjon i hovedsak er å ivareta kommunenes suverene bestemmelse over eget område, og konsekvensene av dette er stadige «*bit-for-bit-utbygginger*».

Klima- og miljødepartementet kom med en tiltaksplan mars 2021: «*Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv*». Denne tiltaksplanen var dessverre bare oppramsinger av tidligere utredninger, og som kun bygget på eksisterende tekst i PBL.

Naturvernforbundet i Grenland mener at endringer i kunnskapsgrunnlaget, internasjonale avtaler, og «føre var prinsippet», nå må resultere i en betydelig klarere tekst i *Plan- og Bygningsloven*, og en snarlig utvidelse av strandsonebegrepet, fra 100 til 300 meter.

8. Plan- og Bygningsloven fungerer ikke etter hensikten. *Er det lovens intensjon som er uklar, eller er lovteksten galt utformet?*

For 30 år siden, i 1993, sto det i utfyllende kommentarer til (RPR) *Rikspolitiske retningslinjer for Oslofjorden (Rundskriv T-4/93)*:

- *"Oppføring av nye og vesentlig utvidelse av eksisterende fritidshus bør som hovedregel ikke tillates."*

For 27 år siden kom Miljøverndepartement med «*Stortingsmelding nr. 29. (1996-97) Regional planlegging- og arealpolitikk*».

- Her kan vi bl.a. lese:

- *"Attraktive arealer i strandsonen i Oslofjorden, som er tilgjengelig for allmennheten, er redusert med 75-80% de siste 30 årene. Dette til tross for byggeforbud i 100-metersbeltet langs sjøen i hele perioden."*
- *"Planleggingen skal korrigere for de tilfeller der «markedet» alene ikke realiserer den politisk sett ønskelige fordeling av goder, og ivareta interessene til grupper uten «kjøpekraft» og interesser uten «lønnsomhet»."*
- *"I et langsiktig perspektiv må en legge større vekt på arealenes potensiale for biologisk produksjon og mangfold, enn på deres tilstand i dag. Regjeringen vil se nærmere på dispensasjonspraksisen, og vurdere virkemidler for å skjerpe praksis. "*

Men nedbyggingen av kystsonen i Oslofjordregionen fortsatte.

Iflg. formålsparagrafen i PBL (§ 1) er lovens overordnede målsetting å fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og fremtidige generasjoner.

Planlegging etter loven skal bidra til å samordne statlige, regionale og kommunale oppgaver og gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser.

PBL er sektorovergripende, og gjelder alle typer virksomheter og byggeprosjekter, med enkelte unntak av offentlig infrastruktur.

Menneskers bruk av areal er den største trusselen mot naturmangfold, og de aller fleste vedtak om arealbruk gjøres i kommunene. PBL har bestemmelser for å sikre natur og miljø, men loven åpner for dispensasjoner. (Viser bl.a. til: "Sivilombudsmannens rapport av 15.01.2021. – Sak 2019/817. – *Dispensasjoner i strandsonen.*")

Regjeringen forventer imidlertid at lokal og regional arealplanlegging foretas etter gjeldende bærekraftmål. Men, hva blir regnet som gjeldende bærekraftmål?

PBL pålegger utbygger å ha fokus på miljøvennlige løsninger som gir redusert klimagassutslipp og biologisk fotavtrykk. Sannheten er imidlertid at ingen nedbygging er natur- og klimavennlig. PBL skal sikre strandsonen samt skog og mark mot utbygging, men blir altfor ofte brukt til det motsatte.

Forvaltningsapparatet som skal overvåke praktiseringen av PBL, og arealforvaltningen i kystsonen, har svært få muligheter til å inngi innsigelser til unødvendige og miljø-ødeleggende planer.

9. Slik lyder Vestfold- og Telemark fylkeskommunes planprogram for regional kystsoneplan. – Datert 29. sept. 2021:

Pkt. 1.2. Roller og ansvar:

Det er strenge nasjonale krav til forvaltningen av kystsonen, jf. Plan- og bygningslovens §1-8 som omhandler byggeforbudet i 100-metersbeltet langs sjøen og Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen fra 2021.

Statlige- og regionale myndigheter kan fremme innsigelser til planer som er i strid med planretningslinjene når motstriden innebærer at nasjonale og vesentlig regionale interesser blir tilsidesatt. I vurderingen av om det skal fremmes innsigelse eller ikke, skal det legges stor vekt på det lokale selvstyret. I utgangspunktet er det kommunene som ut fra en helhetsvurdering bestemmer hvordan arealene skal brukes.

Det er altså den til enhver tid lokalpolitiske vektfordelingen som skal bestemme hvordan kystsonen skal forvaltes. Ikke loven.

Er det rart at vår felles kystsone forsvinner bit-for-bit?

Vestfold- og Telemark fylkeskommunes planprogram for regional kystsoneplan, av 29. sept. 2021, har dessverre ingen endringer av betydning til sammenlikning med RPR for Oslofjorden fra 1993. (Rundskriv T-4/93), - eller «Stortingsmelding nr 29. Regional planlegging- og arealpolitikk», fra 1996-97.

Naturvernforbundet
i Grenland

Naturvernforbundet i Grenland har derfor ingen tro på at kystsoneforvaltningen i Oslofjordregionen vil kunne bli vesentlig bedre.

10. Norges naturvernforbund må ha betydelig mer ambisiøse mål for fremtiden:

I arbeidet som foreslås i dette brevet, ønsker vi at Norges naturvernforbund starter arbeidet med å endre PBLs lovtekst som omhandler arealforvaltning i kystsonen også slik at strandsonen utvides fra 100 til 300m. Dette vil være et langsiktig, arbeidskrevende, og ambisiøst arbeidsprogram, men det er et arbeid som omhandler Naturvernforbundets opprinnelige navn og hovedsatsingsområde: "*Landsforeningen for Naturfredning i Norge*".

OG: i tiden fram til PBL får en betydelig klarere lovtekst, - og at kystsonen blir forvaltet etter nasjonale og internasjonale bærekraftmål, - bør Naturvernforbundet kreve at PBLs` **§ 8-5**. blir benyttet:

«Regional planmyndighet kan fastsette regional planbestemmelse knyttet til retningslinjer for arealbruk i en regional plan som skal ivareta nasjonale eller regionale hensyn og interesser. Bestemmelsen kan fastsette at det for et tidsrom av inntil ti år nedlegges forbud mot at det blir iverksatt særskilt angitte bygge- eller anleggstiltak uten samtykke innenfor nærmere avgrensede geografiske områder..... Regional planmyndighet kan, etter samråd med statsforvalteren og og berørte kommuner, forlenge forbudet med fem år av gangen...»